

О. М. Максимова

Севастопольський національний технічний університет

ПЕРЕДУМОВИ РЕВОЛЮЦІЇ ЯК КРАЙНЬОЇ ФОРМИ ПОЛІТИЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Розглядаються основні теорії революції. Виявляються передумови революції як крайньої форми політичної нестабільності.

Ключові слова: революція, передумови революції, політична нестабільність, теорії революції.

Рассматриваются основные теории революции. Выявляются предпосылки революции как крайней формы политической нестабильности.

Ключевые слова: революция, предпосылки революции, политическая нестабильность, теория революции.

The basic theory of revolution are considered. It is identifies the preconditions of the revolution as an extreme form of political instability.

Keywords: revolution, preconditions of revolution, political instability, the theory of revolution.

Дослідження проблематики політичної нестабільності є достатньо поширеними в політичній науці. Окремі прояви політичної нестабільності ставали предметом дослідження в численних працях зарубіжних учених. Це стосується таких деструктивних явищ політичного життя, як заколоти, громадянські війни, перевороти, повстання і революції. Більшість розробок з визначеної проблематики проведено в історичному контексті, коли увага привертається до окремих історичних подій, що мають ознаки політичної нестабільності. Проте існують сучасні аспекти політичної нестабільності, які потребують докладного аналізу з метою виявлення тенденцій та джерел розвитку нестабільних станів політичної системи.

Численні прояви політичної нестабільності відрізняються один від одного за своєю масштабністю, характером впливу на суспільство, ступенем трансформації політичної системи тощо. Серед проявів політичної нестабільності революції посідають окреме місце. Революції, за впливом на суспільство та масштабністю змін, до яких вони приводять, вважаються крайніми формами політичної нестабільності. Вони здатні здійснювати максимальний дестабілізуючий вплив на політичну систему. Ця обставина актуалізує потребу виокремлення чинників, що провокують зрушення в політичній системі та є потенційно небезпечними щодо її цілісного існування. Таким чином, ціллю статті є встановлення сукупності передумов, що передують революції, а також визначення шляхом аналізу робіт теоретиків; революції чинників найбільш адекватних сучасним реаліям.

Відмінності революції від інших форм нестабільності чітко продемонстровані польським ученим П. Штомпкою. На його думку, *coup d'etat*, або «державний переворот», – це раптова, незаконна зміна влади, уряду або персоналу політичних інститутів без будь-яких змін політичного режиму, економічної організації або культурної системи. «Бунт», «повстання» чи «непокора» відносяться до масових насильницьких дій, які спрямовані проти власних узурпаторів або іноземних завойовників, в результаті чого відбуваються деякі зміни чи реформи, але не революційні перетворення. Під «путчем» мається на увазі ситуація, коли група, що знаходиться в підпорядкуванні, відмовляється підкорятися, але при цьому не переслідує чіткої мети змінити що-небудь. «Путч» означає насильницьке повалення уряду армією (або її частиною) або групою офіцерів. Під «громадянською війною» розуміється збройний конфлікт у суспільстві, який найчастіше викликається релігійними або етнічними протиріччями. «Війна за незале-

жність» – це боротьба залежних, колоніальних товариств проти нав'язаної їм ззовні влади. Нарешті, під «заворушеннями» і «соціальною напругою» ми розуміємо стихійні вираження невдоволення, тривоги, роздратування, які не спрямовані проти когось конкретно і не прагнуть до яких-небудь змін. Як бачимо, колективна поведінка та колективні дії приймають різні форми, але революції явно стоять окремо: всі інші можуть в конкретних історичних ситуаціях супроводжувати революції, передувати їм або слідувати за ними, але це не революції [9, с. 371–372].

Розміток класичних теорій революцій відображено переважно в роботах зарубіжних філософів, соціологів і політологів. Вважається, що теорії революції розвивалися в декілька етапів. На кожному з таких етапів панувало певне бачення передумов і особливостей революцій, а самі теорії революції мали різні концептуальні витоки.

Поява проблематики революції в суспільствознавстві пов'язується з класичними роботами А. де Токвіля, К. Маркса і Ф. Енгельса, К. Каутського, В. І. Леніна, А. Грамші, Г. Лебона та ін. Роботи класиків створили своєрідну підставу для розвитку теорій революції у XX ст. Однією з перших теорій революції зазначеного періоду вважається теорія П. Сорокіна, що базується на методологічних принципах біхевіоризму. Учений вважав, що «безпосередньою передумовою будь-якої революції завжди було збільшення придушених базових інстинктів більшості населення, а також неможливість навіть мінімального їх задоволення» [5, с. 272].

В іншій своїй роботі «Соціології революції» П. Сорокін характеризує власну версію революції наступним чином: «Коли ж умови середовища змінюються так, що викликають обмеження основних інстинктів у безлічі осіб, тоді ми отримуємо масову дезорганізацію поведінки, масовий вибух і соціальний землетрус, що носить назву бунту, заколоту, смути, революції...» [4, с. 42].

На соціальному рівні формування революційного процесу супроводжується змінами поведінкових характеристик членів суспільства, змінами соціально-демографічних показників, структури суспільства і динаміки соціальних процесів. Подібні зміни відображаються в трьох основних сферах життєдіяльності суспільства: політиці, економіці та культурі. У «області процесів управління» або політиці простежується нерегульований анархічний автономізм, що змінюється на другій стадії деспотичним етатизмом. В економічній сфері відбувається падіння виробництва, зростання безробіття, падіння рівня життя, руйнування сільського господарства тощо. У галузі культури спостерігається переоцінка знань та історичного досвіду, а також дезорганізація освітніх і виховних систем.

В рамках історичної соціології розвивалася «природна» теорія революції Л. Едвардса. Емпіричною базою історико-соціологічного дослідження ученого стали чотири революції: англійська пуританська (XVII ст.), американська (війна за незалежність), французька (кінець XVIII ст.) та російська (початку XX ст.). На думку Л. Едвардса, революція в структурі історичного процесу займає «природне» місце, становлячи собою один із способів соціальної зміни. При цьому він вводить критерій, що дозволяє диференціювати повстання і революції. Для повстань характерна швидкоплинність і вплив лише на політичне життя суспільства, в той час як революції відбуваються повільно і рідко, оскільки для їх виникнення необхідні серйозні соціальні трансформації.

Едвардс виділяє два види симптомів революції: попередні й обов'язкові. До числа попередніх симптомів він відносить зростання соціальних переміщень, зростання аморальності, появу «диспозиції, що відхиляється і поліпшення добробуту пригноблених. Двома головними обов'язковими симптомами, від яких згодом розвиваються додаткові (похідні) симптоми, Едвардс вважає «зміщення лояльності інтелектуалів» і «соціальний міф». Говорячи про кожний із симптомів, автор вказує на те, що вони можуть зустрічатися і в стабільних суспільствах, але в передреволюційному вони обов'язкові [3, с. 18].

Обумовленість революцій певними психологічними домінантами виражена в концепціях таких учених, як Дж. Дейвіс і Т. Гарр. Дані теорії пояснюють революції з точки зору зростання депривації в суспільстві. Під депривацією розуміється психічний стан індивіда, викликаний розривом між можливістю забезпечити собі певний рівень життя і гідним для нього рівнем життя. Іншими словами, даний теоретичний напрям пояснює революції як реакцію на несправедливість нестатків.

Дж. Дейвіс писав, що «політична стабільність і нестабільність в кінцевому рахунку залежать від стану умов, від настрою суспільства ...Революцію породжує настрій незадоволеності, а не об'єктивна наявність «адекватної» або «неадекватної» кількості їжі, рівності і свободи» [11, с. 6]. На думку вченого, революційні настрої в суспільстві виникають, якщо за досить тривалим періодом зростання очікувань йде відносно короткий період різкого зниження рівня «фактичного задоволення потреб», тобто рівня досягнень. У результаті розрив між ним і рівнем очікувань швидко зростає в порівнянні з минулим періодом.

За теорією Т. Гарра, основу політичного насильства (в т. ч. і революцій), становить взаємозв'язок фрустрації та агресії. «Фрустровані люди мають вроджену схильність здійснювати насильство по відношенню до джерела фрустрації пропорційно її інтенсивності» [1, с. 74]. Що більш тривала фрустрація, то вище ймовірність агресивного відповіді, яка більш за все, на думку вченого, відповідає політичній і військовій сфері: «Особливо релевантний зв'язок (між фрустрацією і агресією) проявляється в оцінці впливу політичних і військових акцій у прискореному і пролонгованому політичному насильстві» [1, с. 73].

Психологічні концепції революції неодноразово піддавалися критиці. Недоліки даного теоретичного напрямку в дослідженні революцій відзначив Ш. Ейзенштадт. З його точки зору, «дослідникам соціально-психологічних передумов революцій... не тільки не вдалося зв'язати ці передумови зі структурними аспектами політичної та макросоціальної сфер, наприклад, з відносинами між елітами і взаємовідносинами між елітами і широкими верствами суспільства, вони не змогли також просунутися в розумінні умов і механізмів, під впливом яких такі зв'язки призводять до революцій, а не до інших типів соціальних змін» [10, с. 50–51].

Заслуговує на увагу «ціннісно-погоджувальна» теорія революції, що розвивалася в рамках структурно-функціонального аналізу. Її автор – американський учений Ч. Джонсон вважає, що для можливості революції повинні існувати джерела змін. Зміни можуть статися в системі цінностей суспільства або у фізичному оточенні. Однак самої по собі зміни не досить, щоб викликати революцію. До тих пір поки соціальні цінності та реалії, в яких вона існують, знаходяться в гармонії один з одним, суспільство захищене від революції. Коли суспільство перебуває в гомеостатичному еквілібріумі, воно постійно отримує стимули як від своїх членів, так і ззовні, які спонукають його до змін в структурі цінностей. Якщо структура цінностей суспільства стає не синхронізованою з поділом праці або зразками адаптації до середовища, суспільство перебуває в стані дисеквілібріума.

Дисеквілібріум соціальної системи не обов'язково призводить до революції однак є підставою для політичної нестабільності. Ч. Джонсон виділяє чинники, що сприяють революції. Перший пов'язаний з падінням ефективності збройних сил, що підтримують еліту. Другим чинником є впевненість групи протестуючих в тому, що вона може добитися успіху в подоланні збройних сил, що підтримують еліту. Третій чинник пов'язаний з проведенням спеціальних операцій у рамках революційної стратегії проти збройних сил. У певний час під впливом чинників відбувається втрата авторитету минулого, що і призводить до революційного повстання. Результат цього повстання буде залежати від здатності революційної ідеології і провести повторну синхронізацію соціальної системи.

Проблематика революції знайшла відображення в рамках теорії модернізації. Найбільш значущими в цьому контексті видаються висновки, отримані відомим американським ученим С. Хантінгтоном. У своїй роботі «Політичний порядок у мінливих суспільствах» С. Хантінгтон наступним чином окреслює революцію. «Революція – це швидка, фундаментальна і насильницька, вироблена внутрішніми силами суспільства зміна панівних цінностей і міфів цього суспільства, його політичних інститутів, соціальної структури керівництва, урядової діяльності і політики». Тут же наводяться відмінності революції від інших форм політичної нестабільності: «переворот, як такий, змінює лише керівництво і, можливо, політику; повстання чи заколот можуть привести до зміни політики, структур лідерства і політичних інститутів, а не соціальної структури і цінностей» [8, с. 269].

Можна виокремити декілька видів революцій. С. Хантінгтон стверджує, що сучасні революції можна розділити на дві різні категорії. Існують «західні» революції,

в яких традиційний режим з домінуючою земельною аристократією, стикаючись з податковими та фінансовими проблемами, ставав предметом критики інтелектуальної еліти. При цьому інтелектуальна еліта, будучи представленою на інституціональному рівні, не мала можливості інституціоналізації участі нових груп у політичному житті. «Східні» революції стають можливими там, де частково модернізований режим співіснує з новим набором політичних інститутів, що сприяють участі нових груп у політиці. Боротьба між двома формами організації закінчується перемогою тієї сторони, якій вдається розширити сферу нових інститутів для всього суспільства. Як бачимо, в описі обох типів революції присутня вказівка на наявність «старих» і «нових» модернізованих форм організації. За таких умов із революція стає реакцією на процеси модернізації, коли старі політичні інститути виявляються нездатними забезпечувати потреби модернізованого суспільства та економіки.

Як зазначає український дослідник О. Фісун, концепції революції другого покоління (до них відносяться теорії Дж. Дейвіса, Т. Гарра, С. Хантінгтона) «з самого початку критикувалися за свою абстрактність, неможливість точної експлікації, тавтологію... Однак, головне, загальні теорії революції не могли визначити, чому ті чи інші суспільства або типи систем виявляються чутливими до революційних ситуацій, а інші ні; чому в одних системах криза призводить до революції, а в інших викликає посилення системи; нарешті, чому в результаті революцій виникають настільки несхожі типи соціальних систем і політичних режимів» [7, с. 214].

На подолання недоліків «модернізаційних» теорій революцій були спрямовані структурні теорії революцій, що виникли в 1970–1980-ті рр. У даних теоріях акцент у розумінні причин революції переноситься з окремих осіб і соціальних груп до державних структур. Найбільш відомою роботою в рамках структурних теорій є «Держави і соціальні революції» американської дослідниці Т. Скокпол. Порівняльний аналіз трьох революцій: французької 1789 р., російської 1917 р. і китайської 1949 р. дозволив ученому дійти висновку про наявність не лише внутрішніх, а й зовнішніх причин революції. Причинами революції, згідно зі Скокпол, є внутрішні суперечності, що виражаються в ослабленні і розколі еліт, селянських бунтах в умовах зниження державного контролю, а також зовнішні – невідповідне становище на міжнародній арені, зіткнення з більш потужними в економічному і військовому відношенні країнами.

У теоретичному плані Т. Скокпол диференціює поняття соціальної та політичної революцій. На її думку, в основі соціальних революцій лежить політична та соціальна трансформація, виражена в зміні соціальних структур і наявності класового конфлікту. Політична революція характеризується зміною лише політичних структур, але не соціальних, при цьому класичний конфлікт не є обов'язковою умовою. У зв'язку з цими особливостями Т. Скокпол проводить розмежування ряду понять родинних соціальній революції. Поряд із соціальною революцією існують такі різновиди політичної нестабільності, як: заколот, «індивідуальний» терор, партизанська війна, що переходить в соціальну революцію, державний переворот, селянське повстання.

У руслі структурних теорій розвивав власну концепцію інший американський учений Ч. Тіллі. На його думку, революція пов'язана з організацією народного невдоволення. Тіллі стверджує, що «невдоволення саме по собі не призведе до революції, для цього необхідна організація і мобілізація населення. Теорія мобілізації ресурсів стверджує, що невдоволення нормальна частина політичної гри, і тільки якщо воно буде організованим і мобілізованим, революція стає можливою» [14, с. 62].

Він підкреслює, що революція є, перш за все, політичним феноменом. У розумінні Тіллі революція з визначення містить у собі вказівку на наявність революційної ситуації і революційного результату – ступеня розколу держави і ступеня передачі влади відповідно. Учений вважає, що революційна ситуація виникає щоразу коли: коаліція політичних претендентів формулює неприйнятні для існуючого політичного керівництва вимоги державного контролю; значна частина населення підтримує зазіхання коаліції; правляча еліта не здатна ефективно гасити зазіхання коаліції. Тіллі також визначає дві сприятливі умови – приєднання частини правлячої політичної еліти до коаліції і втрати правлячою елітою контролю над військовим інструментом. У свою чергу революційний результат є, за Ч. Тіллі, ви-

раженням політичних змін, а не соціальних. Змінюється структура влади, сенс правосуддя, легітимність держави, шляхи ведення міжнародних відносин тощо.

Наявність революційної ситуації не є достатньою умовою виникнення революції. Так, окремі прояви політичної нестабільності можуть припускати наявність революційної ситуації, але не обов'язково приводити до революційного результату – зміни влади. Це твердження правильне стосовно, наприклад, громадянської війни. При перевороті може спостерігатися зворотна ситуація, коли існує революційний результат – зміна влади, однак не відзначається революційна ситуація, що виявляється в розколі держави. Як відзначає, Ч. Тіллі «...у будь-якому разі все це питання ступеня і часу: заколоти виливаються у великі революції, перевороти з великою швидкістю рухаються до глибокої зміни влади. І всі ці форми мають ті чи інші революції ні риси [13, с. 15].

Привнесення нових чинників у розуміння революційних змін в сучасних суспільствах було здійснено такими вченими, як Дж. Голдстоун, Дж. Форан, С. Терроу та ін. Ці нові концепції, що виникли в 1990-ті рр., самі автори відносять до четвертого покоління теорій революцій. Дж. Голдстоун стверджує, що окремі положення третього покоління теорій революції застаріли (маються на увазі структурні теорії Т. Скокпол, Ч. Тіллі), однак у той же час не існує загально визнаної теорії четвертого покоління.

Голдстоун окреслює ряд нових чинників, які, на його думку, повинні враховуватися при її створенні. «Для повного розуміння революцій потрібно брати до уваги еластичність угруповань в рамках еліти і серед народу, процеси революційної мобілізації та лідерства, а також різні цілі і результати революційної діяльності і революційних подій. Якщо ми хочемо створити теорію революції четвертого покоління, вона повинна враховувати всі ці чинники [2, с. 64].

Його більш сучасне визначення революції розуміє розглянутий феномен як спробу перетворити політичні інститути і дати нове обґрунтування політичній владі в суспільстві, що супроводжується формальною чи неформальною мобілізацією мас і такими неінституціалізованими діями, які підривають існуючу владу [2, с. 61]. Як впливає з позначення, необхідною умовою переходу політичної кризи в революцію є виникнення мобілізації мас. При цьому, мобілізація мас не завжди приводить до виникнення революційних змін: багато акцій протесту не призводять до перетворення політичних інститутів. За Голдстоуном, успішними є ті революції, в процесі яких встановлюється зв'язок або формується коаліція з міжнародною протестною мобілізацією і антирежимними елементами самої еліти.

Що стосується передумов революції, за Дж. Голдстоуном, вони «найбільш вірогідні лише тоді, коли в суспільстві одночасно присутні декілька умов: 1) фінансова криза держави як розрив між загальними доходами держави і тими цілями і завданнями, які виникають перед нею, 2) різкий поділ еліт, який включає як протистояння з державним апаратом, так і внутрішньоелітний конфлікт, викликаний збільшенням нестійкості їх елітних позицій і зростанням конкуренції за їх досягнення; 3) високий потенціал масової мобілізації різних груп населення, який живиться поширенням як загального невдоволення, так і соціальною конфігурацією, що сприяє піднесенню масових дій. Кон'юнктурне поєднання цих трьох умов викликає четверту передумову – підйом різних форм культурної та релігійної гетеродоксії, яка забезпечує опозиційні сили як лідерством, так і готовими організаційними формами» [12, с. 23–24].

Теорія революції Дж. Голдстоуна отримала визнання у зарубіжній науці і була вдосконалена в рамках нового наукового напрямку – кліодинаміки. Один з провідних учених, що працює в даному напрямку, П. Турчин удосконалив вербальну схему умов революції Дж. Голдстоуна. Дослідним вдалося описати зазначену теорію математичною мовою і за допомогою аналізу часових рядів провести перевірку прогнозів цієї теорії з конкретно-історичними даними. Фактично П. Турчин довів, що теорія Дж. Голдстоуна може доже бути описана в термінах економіко-математичних моделей, використання яких дозволяє істотно збільшити її прогностичні можливості.

У своїй роботі «Історична динаміка: на шляху до теоретичної історії» П. Турчин запропонував структурно-демографічну теорію революцій. Дана теорія досліджує довгострокові чинники, що впливають на політичну нестабільність, – революції,

громадянські війни. До основних процесів, що ведуть до революції, учений відносить демографічне зростання, над відтворення еліти і ослаблення держави.

Як бачимо, структурно-демографічна теорія розширює розуміння причин політичної нестабільності, оскільки в ній поряд з політичними чинниками враховується вплив динаміки соціальної системи. Прояви політичної нестабільності безпосередньо зв'язуються з коливаннями щільності населення. Такий взаємозв'язок виглядає наступним чином: піки нестабільності слідує за демографічними піками. Як пише П. Турчин, «динаміки популяції і соціополітичні нестабільності повинні характеризуватися циклами з однаковим періодом, але зрушеними за фазою. Ми очікуємо, що пік нестабільності має запізнюватися, в середньому, на одну чверть циклу за піком щільності населення» [6, с. 133].

Розглянуті теорії відображають розмаїття концептуальних підходів до пояснення феномену революції. У своєму розвитку теорії революції пройшли кілька етапів їх видозмінення відбувалося в рамках наукових парадигм, що панували в певний період часу. Таким чином, чітко виділяються поведінкові, психологічні, структурно-функціональні, модернізаційні та структурні теорії революції. У кожній з зазначених теорій пропонувалося своє бачення причин і передумов революцій.

Узагальнено передумови революції як крайньої форми політичної нестабільності можуть бути представлені таким переліком:

– стійкий і масовий характер незадоволення соціальною системою потреб індивіда;

– зростання депривації, фрустрації й агресії в рамках суспільства;

– дисеквілібріум соціальної системи;

– протиріччя між «старими» і новими модернізованими формами організації;

– розкол еліт;

– невідповідне міжнародне становище держави;

– зниження рівня державного контролю;

– втрата контролю над військовим інструментом;

– зв'язок між народною протестною мобілізацією і антирежимними елементами еліти.

Всі ці передумови можуть сприяти виникненню революцій в тій чи іншій країні. Однак однієї передумови недостатньо для розвитку революції. Це означає, що кожна окрема концепція не володіє пояснювальною силою щодо всіх випадків революції. Цілком ймовірно, оцінка передумов революцій повинна ґрунтуватися на сукупності чинників, що були визначені в рамках різних теорій.

Бібліографічні посилання

1. **Гарр Т.** Почему люди бунтуют / Т. Гарр. – СПб.: Питер, 2007. – 461 с.
2. **Голдстоун Дж.** К теории революции четвертого поколения / Дж. Голдстоун // Логос. – 2006. – № 5(56). – С. 58–103.
3. Грязнова О. С. Теоретические подходы в социологии революции: сравнительный анализ концепций П. Сорокина, Л. Эдвардса и Т. Скокпол : автореф. дис. ... канд. соц. наук / 22.00.01 – теория, методология и история социологии / О. С. Грязнова– М.: Институт социологии РАН, 2009. – 26 с.
4. Сорокин П. А. Социология революции / П. А. Сорокин. – М.: Территория будущего; РОССПЭН, 2005. – 768 с.
5. **Сорокин П. А.** Человек. Цивилизация. Общество / П. А. Сорокин. – М.: Республика, 1992. – 544 с.
6. **Турчин П. В.** Эмпирические закономерности в исторической динамике. Вековые циклы / П. В. Турчин // Проблемы математической истории. Основания, информационные ресурсы, анализ данных / Отв. ред. Г. Г. Малинецкий, А. В. Коротаев. – М.: Изд-во ЛКИ/URSS, 2008. – С. 131–138.
7. **Фисун А.** Политическая экономия «цветных революций»: неопатримониальная интерпретация / А. Фисун // Прогнозис. – 2006. – № 3. – С. 211–244.
8. **Хантингтон С.** Политический порядок в меняющихся обществах / С. Хантингтон. – М.: Прогресс-Традиция, 2004. – 480 с.

9. **Шюмпка П.** Социология социальных изменений / П. Шюмпка. – М.: Аспект Пресс, 1996. – 416 с.
10. **Эйзенштадт Ш.** Революция и преобразование обществ: Сравнительное изучение цивилизаций / Ш. Эйзенштадт. – М: Аспект Пресс, 1999. – 416 с.
11. **Divies J. C.** Towards a Theory of Revolution / J. C. Divies // American Sociological Review. – Vol. 27. – № 1. – P. 5–19.
12. **Goldstone J.** Revolution and Rebellion in the Early Modern World / J. Goldstone. – London: University of California Press, 1991. – 608 p.
13. **Tilli Ch.** European Revolutions: 1492–1992 / Ch.Tilli. – Oxford: Blackwell, 1993. – 273 p.
14. **Tilli Ch.** From Mobilization to Revolution / Ch.Tilli. – San Francisco: McGraw-Hill Publishing Company, 1978.

Надійшла до редколегії 15.02.2012 р.

УДК 323

А. В. Машевська

Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара

ТЕЛЕВІЗІЙНА ПОЛІТИЧНА РЕКЛАМА: РОЛЬ ТА МІСЦЕ У СТРУКТУРІ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Розглядається роль телевізійної політичної реклами як компонента структури політичної комунікації. Визначаються особливості використання різних жанрів телебачення у політичному рекламуванні. Оцінюються перспективи розвитку телевізійної політичної реклами у сучасній Україні.

Ключові слова: телебачення, політична реклама, інформаційне повідомлення, громадське телебачення, політичний імідж.

Рассматривается роль телевизионной политической рекламы как компонента структуры системы политической коммуникации. Определяются особенности использования различных жанров телевидения в политическом рекламировании. Оцениваются перспективы развития телевизионной политической рекламы в современной Украине.

Ключевые слова: телевидение, политическая реклама, информационное сообщение, общественное телевидение, политический имидж.

Article examines the role of television political advertising as a component of the structure of political communication. Determined using features of different genres in television political advertising. Assesses the prospects of political television advertising in modern Ukraine.

Keywords: television, political advertising, announcement, public television, political image.

Постановка проблеми у загальному вигляді, її зв'язок з важливими теоретичними і практичними завданнями. Політична наука наших днів стоїть перед завданням відображення проявів політичної комунікації, визначення її суб'єктів і об'єктів. У сучасний період сфера масових комунікацій перебуває у ситуації стрімких змін, в межах яких змінюється роль і місце окремих засобів масової комунікації у донесенні політичної інформації до громадян, установ та організацій. Традиційні методи політичної комунікації, в яких задіяні ЗМІ, поступово доповнюються Інтернет-засобами, розвитком неформальних комунікацій. В умовах сучасної України це питання є надзвичайно актуальним, оскільки поряд з глобальними тенденціями застосування нових технологічних прийомів, відбувається розбудова національної системи політичної комунікації і її трансформація. Тому роль політичної реклами на телебаченні потребує додаткового дослідження. Основними параметрами телевізійної політичної реклами є охоплення аудиторії, а також адресність у просуванні політичного іміджу певного інституту як унікальної маркетингової пропозиції. Крім того, на ефективність реаліза-